

Ovčereja v Tuhinjski dolini

V letu 1982 je bila ustanovljena Ovčarska pašna skupnost Tuhinj, ki je bila registrirana pri Kmetijski zadrugi Emona Domžale. Rejski program, ki so ga ob ustanovitvi sprejeli, je predvideval mesno in mlečno usmeritev ovčereje za boljše izkoriščanje travnatega sveta.

Ovčereja kot zelo pomembna dejavnost je bila že od nekdaj zelo razvita tudi v naši dolini. Včasih je imela vsaka kmetija ovce. Celo družinski člani so imeli svoje ovce.

Že od nekdaj je bila prisotna mesna usmeritev, kar je opredeljevalo ovce kot strateški vir hrane za prebivalstvo. Zaradi neorganizirane poletne paše, so rejci začeli opuščati rejo. Tudi zato je bila Ovčarska pašna skupnost zadolžena za ponovno oživitev.

V letih 1980–85 je bilo politično zelo prisotno prizadevanje za samooskrbo in blagovne rezerve mesa v živem. V ta namen je Ovčarska pašna skupnost dobila 100 ovac, pod pogojem, da bo njihovo število 5-krat višje v 5 letih.

Namen je bil pridobiti čim večje število rejcev z manjšim številom ovac. To je bilo takrat tudi doseženo. Samo na Menini planini se je paslo 423 ovac.

Na Menini planini so za pašo ovac namenili 50 hektarjev površine, ki se je zaradi neuporabe zaraščala in so jo ovčerejci organizirano počistili. Da so lahko izvajali pašo, so postavili več kilometrov klasične lesene ograje in še enkrat toliko žičnate.

Prvo leto, torej leta 1982 se je na Menini planini paslo 32 ovac, leto kasneje pa 70. Ker pa nikoli ni vse tako, kot si želimo, je v tem primeru za težave poskrbela narava. Že prvo leto je v neurju strela ubila 16 ovac. Naslednje leto so potepuški psi 2-krat napadli trop ovac in jih 12 umorili. Medved, ki je bil tista leta stalno prisoten, je pokončal 38 ovac. Z odlokom države je bil naslednje leto v Lučah v Zgornji Savinjski dolini uplenjen.

Pašna skupnost je bila zelo aktivna in je leta 2000 organizirala 5. državno prvenstvo v strižnji ovac. Na nobenem tekmovanju prej in ne pozneje se ni zbralo toliko gledalcev kot ravno na Menini. Prišlo je več kot 1000 ljudi. Ohrabreni z dobro organizacijo smo bili organizatorji tudi naslednje leto, vendar sta nam jo zagodla dež in sneg. Kljub manjšemu obisku je tekmovanje uspelo.

Na samem začetku ovčarske zgodbe je predstavljala volna tudi del zaslužka. Po striženju smo volno sortirali in kvalitetnejšo odpeljali v pranje v Krapino na Hrvaško. Volno so oprali in posušili v enem dnevu. Predli pa smo jo v Žirovnici na Gorenjskem. Vso predeno

volno smo prodali lokalno, največ na stojnicah v času prireditve Narodnih noš. Danes volna ne predstavlja vira dohodka. Še največ je vzamejo vrtnarji za postavljanje visokih gred.

V času ustanavljanja Ovčarske pašne skupnosti ovčereja ni bila popularna in malo je bilo kmetij, ki so se ukvarjale poleg živinoreje tudi z ovčerejo. Do danes se je trend ovčereje močno dvignil, saj ovca pomaga ohranjati pašnike in travnike, ki jih ne moremo obdelovati strojno.

Jože Hribar

Jagnjetina na krožniku

Pravijo, da je jagnjetina meso za posladek, saj je zelo nežno, sočno in polnega okusa. Hkrati pa je to meso dietno in še zdravo. Če jagnjetino primerjamo z ostalimi vrstami mesa je bolj pusto, saj se maščoba nahaja na zunanjem delu mišic in jo, če želimo, z lahkoto odstranimo. Meso jagenjčkov vsebuje veliko vitaminov in mineralov, ki jih s pravilno pripravo ne uničimo in tako na krožnik dobimo mehko in zelo okusno meso, ki je tudi zdravo.

Meso lahko kuhamo, dušimo ali pečemo, in sicer ga lahko pripravimo na žaru, pari ali v pečici.

Mnogi prisegajo na okus pravkar pečenega mesa, ki ga marsikdo ne prepozna kot ovčetino, kar pa ne velja za ohlajeno pečenje oz. ponovno pogretim, pri katerem je okus intenzivnejši in bolj specifičen. Obstaja mnogo trikov in receptov, kako prikriti okus po ovci. Meso namakajo v vodi, mleku, vinu z začimbami. Kdor hoče pripraviti jagnjetino, naj doda sol, poper in izbrana zelišča.

V pogojih, kakršni so na Menini planini, na pašnikih s številnimi zelišči, brez uporabe mineralnih gnojil, je meso vrhunske kvalitete in nekaj tega boste lahko poskusili na prireditvi v Snoviku.

Matevž Hribar

Etnološki dnevi - Ovčereja v Tuhinjski dolini

Turistično društvo Tuhinjska dolina bo tudi letos organiziralo etnološko dneve, in sicer zadnji vikend v avgustu. Društvo je za izvedbo prireditve pridobilo pozitivno mnenje Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ). Letošnjo zelo zanimivo temo z naslovom Ovčereja v Tuhinjski dolini bomo izvedli ob upoštevanje vseh varnostnih priporočil.

Ovčereja ni samo veja živinoreje, ampak ima tudi kulturno tradicijo, saj je to ena najstarejših dejavnosti, s katero je povezano tako rokodelstvo kot tudi prehrana. Ovce so se po naših hribovitih predelih pasle skoraj vedno. Menina planina je bila vedno simbol ovčereje. Bilo je obdobje, ko je ovčereja malo zamrla, ampak zdaj je spet v porastu in ovce so se preselile tudi na nižinske travnike.

Etnološki dnevi se bodo pričeli v petek, 28. avgusta, s kmečkim stand-up showom. V soboto bodo potekale rokodelske delavnice in prikaz uporabe volne. Članice rokodelske sekcije se redno sestajajo. Nastali so številni izdelki, kateri bodo razstavljeni na prireditvi.

Na osrednji prireditvi v nedeljo, 30. avgusta, se bomo ozrli v zgodovino ovčereje v naši dolini, predstavili pomen Menine planine in visokogorskih pašnikov.

Prikazano bo striženje ovac, članice rokodelske sekcije turističnega društva bodo prikazale in razložile obdelavo volne od pranja, krtačenja, predenja in izdelave izdelkov iz volne.

Volna se lahko uporablja za vrsto dejavnosti, tako v kmetijstvu, gradbeništvu, tekstilni industriji in za vsako dejavnost bo prikazana možnost uporabe.

Velik poudarek pa bomo namenili tudi kulinariki. Zadišale bodo dobrote iz ovčjega mesa, jagenjček, izdelki iz mleka, ovčji sir in vse te dobrote boste lahko poskusili.

Za dobro razpoloženje na prireditvi bo poskrbela Godba Tuhinjska dolina ter drugi glasbeni izvajalci.

Upamo, da nam bodo razmere dopuščale in da bomo lahko v naše in vaše zadovoljstvo izpeljali lepo prireditev, na katero vas vabimo člani Turističnega društva Tuhinjska dolina.

Zdenka Klančnik

OVČEREJA V TUHINJSKI DOLINI

28. do 30. avgust 2020

Prireditveni prostor pri Termah Snovik

petek, 28.8.2020
Od 19.30 do 21.00 ure - komedija **SLOVENSKA VICOTEKA** v izvedbi Janeza Cankarja in Jožeta Čamernika v prireditvenem prostoru

sobota, 29.8.2020
Od 10.00 do 13.00 ure - **RAZSTAVA IN PRIKAZ IZDELAVE IZDELKOV** iz volne pri vhodu v Terme Snovik

nedelja, 30.8.2020
Ob 15.00 uri osrednja prireditev **OVČEREJA V TUHINJSKI DOLINI** - avtohtone pasme ovc, pomen reje, uporaba volne, prikaz del povezanih s predelavo ovčje volne: striženje, pranje, krtačenje, predenje, polstenje in pletenje, razstava izdelkov rokodelske sekcije, razstava z naslovom Volna tuhinjskih ovc - gospodarska surovina, jagnjetina na krožniku

Za dobro razpoloženje bo poskrbela Godba Tuhinjske doline.

Vabljeni!

Organizator naproša vse obiskovalce naj na prireditve ne hodijo bolni, naj ohranjajo medsebojno razdaljo in se ravnaajo po navodilih, ki bodo nameščena ob vhodu in znotraj mobilnega prostora.

Volna tuhinjskih ovac kot gospodarska surovina

V zgodovini reje ovac je bil glavni namen reje pridobiti ovčjo volno, na nekaterih območjih tudi ovčje mleko, manj pa meso. Kakovost neobdelane ovčje volne, od česar je odvisna njena uporabnost, je povezana predvsem s pasmo, prehranjevanjem, bivalnimi pogoji v zimskem obdobju, genetiko ...

Tuhinjska volna jezersko solčavske pasme je srednje fina, premer vlaken je 32,9 μm , delež vlaken dolžine do 50 mm je 64 %, stopnja kodravosti je srednja, in sicer 2,48 kodrov/cm, in sposobnost polstenja z gostoto 0,174 g/cm³, primerna je za mikano in polčesano prejo. Po pranju nam ostane cca. 60 % vlaken za predelavo, v katerih je 5–6 % drugih primesi, v prejo pa lahko vkomponiramo do 50 % vlaken glede na težo neoprane volne.

Tradicionalno znani nameni uporabe strižene ovčje volne so tekstilni izdelki rokodelstva, domače in umetne obrti ter tekstilne industrije. Tehnološki proces pridobivanja in predelave volnenih vlaken obsega: striženje, sortiranje ovčjega runa (za tekstilno in drugo rabo), pranje surove znojne volne, sušenje volnenih vlaken, rahljanje in odstranjevanje nevlaknatih primesi (ročno cufanje ali industrijska karbonizacija). Polstenje je prva in najstarejša tehnika predelave volne, najstarejši dokazi o polstenju so stari 8500 let, kot atraktivna tekstilna tehnika je vedno bolj priljubljeno pri rokodelcih in oblikovalcih.

Za mikano volneno prejo je potrebno: maščenje in klimatiziranje vlaken, mikanje, predenje volnene mikanke. Tako pridobljena preja je kosmata, voluminozna in mehka. Posebno primerna je za izdelavo valjanih in kosmatenih izdelkov kot so sukno, odeje, tkanine za plašče, loden itd. Uporabna je tudi za vse vrste ročno in strojno pletenih izdelkov, kot so šali, nogavice, rokavice, kape, puloverji, modni dodatki, za izdelavo preprog, saj daje svojevrstno mehko in prijeten otip.

Največ neizkoriščenih možnosti ponujajo vrtnarstvo, vrtnarstvo in cvetličarstvo, dejavnosti, ki jih lahko izvajamo sami in kjer ni tako ključna količina in kakovost volne. Pozitivne učinke souporabe ne-

obdelane ovčje volne pri vrtnarjenju predstavlja njena uporaba pri reševanju problema odstranjevanja organskih odpadkov, minimalni stroški priprave, ni stroškov skladiščenja, oddajanja in nadaljnjih postopkov predelave. Z uporabo ovčje volne se izognemo pranju, porabi velikih količin pitne vode, pridobimo naravno organsko gnojilo, izognemo se obdelavi ovčje volne s kemičnimi in ekološko obremenjujočimi sredstvi. Sedanja uporaba v gradbeništvu je zelo omejena, in sicer le za namene toplotne in zvočne izolacije. Malokdo pa se zaveda, da volneno vlakno deluje kot filter zraka, saj nase lahko veže relativno veliko količino vlage, zaradi svoje strukture pa tudi neprijetne vonjave. Novejše raziskave si prizadevajo v smeri trajnostne gradnje in rabe obnovljivih virov.

Ena od novosti in širokih možnosti je uporaba neobdelane ali delno obdelane ovčje volne v kombinaciji z drugimi materiali pri zunanjih ureditvah, ozelenitvah neplodnih, degradiranih in kontaminiranih zemljin. S temi postopki rešujemo več, veliko večjih, ekoloških in eksistenčnih problemov, kot je poraba same volne. Postopki so enostavni, hitri in s takojšnjimi učinki, zahtevajo malo investicijskih vložkov, istočasno pa z njimi rešujemo, ne pa obremenjujemo okolje. Ovčjo volno lahko koristno uporabimo pri pripravi zemljine za ozelenitev s travo ali zasaditev z drugimi rastlinami. Za nas je pomembno dejstvo, da se pri profesionalnem vrtnarstvu odpirajo številne možnosti porabe volne. Vloga volne pri sestavi oziroma pripravi gojitvenih površin je podobna kot pri ljubiteljskem vrtnarjenju. Bistvene razlike nastopajo v pristopu, velikosti, sistemih namakanja na tako imenovanih tankoplastnih površinah, oskrbe s hranili, tehnični in tehnološki opremljenosti (npr. računalniško vodenje celotnega procesa, kolobarjenje in v končni fazi prodaje). Raziskave na področju nanotehnologij bi lahko ustvarile nove tržne priložnosti za volnena vlakna, zato bo zanimivo slediti razvoju in rezultatom teh poskusov. Na volnenih vlaknih izvajajo raziskave in jih skušajo preoblikovati v: prevodne polimere, majice za spremljanje življenjskih znakov, inovativne kolenske ščitnike, inteligentne tkanine, vlakna za molekularno diagnostiko. Pri iskanju inovativnih rešitev uporabe ovčje volne v Sloveniji moramo največji poudarek nameniti nastriženi, manj kvalitetni in odpadni volni, ki je težko ali sploh ni uporabna za tradicionalne namene v domači obrti in tekstilni industriji, poleg tega pa dobi še status organskega odpadka.

Zdenka Žavbi

Kolovrat za predenje, sukanje (cvirnanje) volnene ali lanene niti